

- *Фундаментальні та прикладні аспекти розвитку сучасної біоколоїдної хімії (доповідач — доктор технічних наук В.А. Прокопенко)*
- *Наукові основи створення інноваційних вітчизняних лікарських засобів (доповідач — доктор фармацевтичних наук Л.І. Кучеренко)*
- *Про нагородження відзнаками НАН України та Почесними грамотами НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України (доповідач — академік НАН України В.Л. Богданов)*
- *Кадрові та поточні питання*

ІЗ ЗАЛИ ЗАСІДАНЬ ПРЕЗИДІЇ НАН УКРАЇНИ 14 червня 2023 року

Засідання Президії НАН України 14 червня 2023 р. відбулося під головуванням президента НАН України академіка НАН України А.Г. Загороднього.

Члени Президії НАН України заслухали доповідь директора Інституту біоколоїдної хімії ім. Ф.Д. Овчаренка НАН України доктора технічних наук **Віталія Анатолійовича Прокопенка** про фундаментальні та прикладні аспекти розвитку сучасної біоколоїдної хімії (стенограму див. на с. 74).

У доповіді йшлося про важливі фундаментальні та прикладні дослідження в галузі біоколоїдної хімії. Зокрема, науковці Інституту біоколоїдної хімії ім. Ф.Д. Овчаренка НАН України теоретично обґрунтували та експериментально встановили взаємодію живих біологічних об'єктів з дисперсними та іонними мінеральними системами, яка відбувається шляхом селективної гетерокоагуляції клітин з мінеральними частинками, біoadгезії, дифузіїофорезу, проникнення всередину клітин, вбудовування у внутрішні структури клітин, включення у метаболізм та ін. Результати цих досліджень заклали основу нового перспективного технологічного напрямку — колоїдної біотехнології.

Запропоновано низку технологій, основаних на селективному виділенні цільових мінеральних компонентів за допомогою мікроорганізмів, що забезпечують вилучення дорогіших та кольорових металів, високоефективне збагачення металомісної мінеральної сировини природного та техногенного походження, очищення стічних і природних вод, а також ґрунтів і донних відкладів від важких металів та радіонуклідів. Створено колекцію штамів мікроорганізмів, фільних до 16 металів та їх сполук. Розроблені на основі цих процесів технології пройшли випробування у дослідних та промислових умовах на золотомісній та вольфрамомісній сировині, їх також використано для знезараження радіаційно забруднених ґрунтів та води.

Важливою складовою досліджень є вивчення закономірностей та пошук оптимальних інженерних рішень для ремедіації ґрунтів. Зокрема, створено біотехнології відновлення структури і продуктивності ґрунтів, порушених унаслідок воєнних дій.

Заслужують на увагу перспективні роботи, спрямовані на вивчення впливу імпульсного електричного поля на біоколоїдні системи, завдяки яким можна запропонувати ефективні методи екстракції, сушіння, заморожування, пресування і осмотичної обробки біосировини.

Інститут має значний досвід у створенні сучасних функціональних матеріалів для потреб медицини, ветеринарії, відновлювальної терапії. Так, розроблено методи модифікування терапевтичних препаратів для лікування резистентних форм туберкульозу, активних субстанцій лікарських засобів для лікування анемії, серцевих захворювань, ветеринарних препаратів тощо. Запропоновано нанорозмірні інгредієнти препаратів комплексної дії та різної функціональної спрямованості: з ефективною антимікробною, кровоспинною, протизапальною та протинабряковою дією, а також препарати, що стимулюють регенерацію тканин, зокрема кісток. На основі розроблених модифікованих сполук створено імплантаційні матеріали, зокрема для лікування пошкоджених кісток з їх повним відновленням, а також для реконструктивних операцій в окулоорбітальній ділянці та на обличчі загалом.

На стадії впровадження перебувають розроблені спільно з Інститутом ветеринарної медицини НААН України біотехнологічні процеси інтенсифікації промислового нарощування біомаси бактерій – продуцентів ветеринарних вакцин.

В обговоренні доповіді взяли участь голова ради директорів об'єднання «Укркольормет» доктор технічних наук С.Г. Грищенко; заступник директора Інституту ветеринарної медицини Національної академії аграрних наук України доктор ветеринарних наук А.О. Меженський та академік-секретар Відділення хімії НАН України академік НАН України М.Т. Каргель.

* * *

Далі члени Президії НАН України заслухали доповідь завідувача кафедри фармацевтичної, органічної і біоорганічної хімії Запорізького державного медико-фармацевтичного університету доктора фармацевтичних наук **Людмили Іванівни Кучеренко** про наукові основи створення інноваційних вітчизняних лікарських засобів (стенограму див. на с. 79).

Безпека країни ґрунтується, зокрема, на здоров'ї її громадян, тому медична і фармацевтична галузі є важливими складовими підвищення рівня національної безпеки. Імпорт лікарських препаратів або їх компонентів в Україні досягає 80%, що в умовах війни через ускладнену логістику лише посилює нашу залежність від країн-постачальників.

Фахівці ТОВ «Науково-виробниче об'єднання «Фарматрон», Запорізького державного медико-фармацевтичного університету та установ НАН України активно залучені до проведення наукових і науково-практичних досліджень та створення інноваційних розробок у галузі медицини й фармації, що є важливою складовою системи національної безпеки.

Науковці Запорізького державного медико-фармацевтичного університету спільно з працівниками НВО «Фарматрон» здійснюють комплексні дослідження на ключових етапах розроблення оригінальних комбінованих лікарських засобів, вивчають вплив допоміжних речовин у процесі їх створення в рамках концепції «від молекули до лікарського засобу». Зокрема, вдосконалено методи синтезу, розроблено технології виготовлення різних лікарських форм, методи стандартизації лікарських засобів, створено методики контролю якості лікарських препаратів. У співпраці з Державною науковою установою «Науково-технологічний комплекс «Інститут монокристалів» НАН України» отримано низку важливих науково-практичних результатів:

- створено вітчизняний оригінальний препарат, відомий як тіотриазолін; вдосконалено методики його синтезу з використанням вітчизняної сировини;

- впроваджено в медичну та фармацевтичну практику різноманітні лікарські форми тіотриазоліну, які на сьогодні серійно випускає фармацевтична промисловість;

- встановлено, що таблетки тіотриазоліну достовірно поліпшують стан хворих з постковідним синдромом та блокують симптоматичні прояви ускладнень (постковідні ураження серцево-судинної системи, ендотеліальна дисфункція, тромбози тощо);

- створено низку комбінованих лікарських засобів на основі тіотриазоліну: Тіоцетам, Тіоцетам-Форте (таблетки та розчини для ін'єкцій), Тіодарон (таблетки), що серійно випускаються на підприємствах корпорації «Артеруім» (АТ «Галичфарм», завод «Київмедпрепарат»);

- побудовано стандартну схему створення технології комбінованих лікарських засобів, методів стандартизації та валідації, які увійшли до досьє, що подається до експертного центру Міністерства охорони здоров'я України для отримання дозволу на клінічні дослідження;

- розроблено нову комбіновану лікарську форму тіотриазоліну з декаметоксином у вигляді очних крапель для лікування хворих з механічними або хімічними травмами очей;

- показано ефективність тіоцетама при лікуванні бойової контузії головного мозку;

- розроблено та передано на клінічні випробування нові оригінальні препарати на основі 1,2,4-триазолу — гіпертрил та ангіолін;

- створено різні лікарські форми препаратів тіотриазоліну та тіоцетама.

НВО «Фарматрон» та Запорізький державний медико-фармацевтичний університет за останні роки оновили матеріально-технічну базу, придбали сучасне наукове обладнання для проведення синтезу, спектральних, хроматографічних, фізико-хімічних досліджень, а також технологічне обладнання для створення нових лікарських засобів, що дало можливість організувати на базі НВО «Фарматрон» та університету повний цикл створення препарату — від пошуку молекули до проведення доклінічних та клінічних випробувань.

Запорізький державний медико-фармацевтичний університет та НВО «Фарматрон» активно співпрацюють у галузі створення лікарських засобів з Державною науковою установою «Науково-технологічний комплекс «Інститут монокристалів» НАН України», іншими установами НАН України та галузевих академій наук, провідними українськими виробниками лікарських препаратів.

В обговоренні доповіді взяли участь керівник дослідного центру АТ «Галичфарм» Ірина Гнатів; директор з реєстрації ПАТ «Лекхім» Світлана Вісич; завідувач кафедри фармакології та медичної рецептури Запорізького державного медико-фармацевтичного університету доктор біологічних наук І.Ф. Белевичев; директор ДП «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів» доктор хімічних наук О.І. Гризодуб; голова Північно-Східного наукового центру НАН України і МОН України академік НАН України В.П. Семиноженко.

* * *

Члени Президії НАН України розглянули також низку поточних питань:

- заслухали інформацію академіка НАН України А.Г. Загороднього про підсумки проведення виставки-презентації оборонних досліджень і розробок установ НАН України, яка проходила з 29 травня до 8 червня 2023 р. в Інституті електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України;

- розглянули питання про організацію в НАН України роботи з аналізу ситуації, що склалася внаслідок руйнування греблі Каховської ГЕС;

- погодили рішення порушити перед Кабінетом Міністрів України клопотання про нагородження Почесною грамотою Кабінету Міністрів України заступника директора з наукової роботи Інституту проблем реєстрації інформації НАН України доктора технічних наук, професора, члена-кореспондента НАН України Крючина Андрія Андрійовича за багатолітню плідну працю вченого, педагога і організатора наукових досліджень у галузі ін-

формаційних технологій на основі оптичних методів обробки даних та вагомї заслуги у підготовці й впровадженні інноваційних рішень щодо підвищення надійності систем наведення й керування рухомими об'єктами цивільного і військового призначення;

- обговорили питання об'єднання Державної установи «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України» і Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України;

- ухвалили рішення про перейменування Державної установи «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України» в Інститут демографії та якості життя населення Національної академії наук України;

- погодили список заходів з відзначення 50-річчя від дня заснування Інституту молекулярної біології і генетики НАН України.

Призначено:

- президента Національної академії правових наук України академіка НАПрН України **Журавля Володимира Андрійовича** виконувачем обов'язків члена Президії НАН України.

Погоджено призначення:

- кандидата фізико-математичних наук **Литвина Петра Мар'яновича** на посаду завідувача відділу «Центр колективного користування науковим обладнанням» Інституту фізики напівпровідників імені В.Є. Лашкарьова НАН України;

- **Сапона Сергія Васильовича** на посаду завідувача відділу «Технологічна ділянка» Інституту фізики напівпровідників імені В.Є. Лашкарьова НАН України;

- доктора фізико-математичних наук **Снопка Бориса Анатолійовича** на посаду завідувача відділу оптоелектроніки Інституту фізики напівпровідників імені В.Є. Лашкарьова НАН України;

- доктора фізико-математичних наук **Леня Євгена Георгійовича** на посаду завідувача відділу електронної структури та електронних властивостей Інституту металофізики імені Г.В. Курдюмова НАН України;

- кандидата фізико-математичних наук **Корольова Олексія Михайловича** на посаду завідувача відділу міліметрової радіоастрономії Радіоастрономічного інституту НАН України.

Відзнакою НАН України «За сприяння розвитку науки» нагороджено:

- віцепрезидента НАН України академіка НАН України **Пирожкова Сергія Івановича** за багатолітню плідну працю вченого, організатора науки і громадсько-політичного діяча та активне сприяння розвитку новаторських досліджень у соціальній і гуманітарній сферах українського суспільства.

Відзнакою НАН України «За професійні здобутки» нагороджено:

- головного енергетика Інституту мікробіології і вірусології імені Д.К. Заболотного НАН України **Ніколаєнка Ігоря Володимировича** за плідну працю, високопрофесійне виконання посадових обов'язків та особистий внесок у забезпечення життєдіяльності Інституту.

Відзнакою НАН України «За підготовку наукової зміни» нагороджено:

- головного наукового співробітника Інституту мікробіології і вірусології імені Д.К. Заболотного НАН України члена-кореспондента НАН України **Іутинську Галину Олександрівну** за багатолітню плідну працю вченого і педагога, вагомї творчі здобутки у галузі ґрунтової мікробіології та значний особистий внесок у підготовку висококваліфікованих наукових кадрів;

- президента Державної навчально-наукової установи «Академія фінансового управління» академіка НАН України **Єфименко Тетяну Іванівну** за багатолітню плідну працю в галузі наукового забезпечення бюджетного процесу держави, розвитку системи управління державними фінансами в умовах євроінтеграційних процесів, значні творчі здобутки у вирішенні питань інтеграції фінансової науки й освіти, активне сприяння формуванню наукового світогляду випускників навчального закладу у сфері державних і міжнародних фінансів та з нагоди 30-річчя від часу заснування установи.

Відзнакою НАН України «Талант, натхнення, праця» нагороджено:

- заступника директора з наукової роботи Інституту математики НАН України доктора фізико-математичних наук **Ванєєву Олену Олександрівну** за плідну наукову і науково-організаційну працю, вагомї творчі здобутки та особистий внесок у зміцнення міжнародного авторитету вітчизняної математичної школи і популяризацію математичних знань.

Подякою НАН України відзначено:

- головного наукового співробітника Інституту магнетизму НАН України та МОН України члена-кореспондента НАН України **Погорілого Анатолія Миколайовича** за багатолітню плідну невтомну наукову,

науково-організаційну і педагогічну працю та вагомі творчі здобутки у галузі фізики магнітних явищ, тонких плівок і наноструктур;

- провідного інженера Інституту математики НАН України **Рябову Наталію Федорівну** за багатолітню сумлінну працю, значні здобутки у професійній діяльності та відповідальне ставлення до виконання посадових обов'язків;

- співробітників Державної навчально-наукової установи «Академія фінансового управління» — віцепрезидента доктора економічних наук, професора **Любіча Олександра Олексійовича**; директора Науково-дослідного фінансового інституту доктора економічних наук, професора **Гасанова Сергія Станіславовича** — за багатолітню плідну працю в галузі наукового забезпечення бюджетного процесу держави, розвитку системи управління державними фінансами в умовах євроінтеграційних процесів, значні творчі здобутки у вирішенні питань інтеграції фінансової науки й освіти, активне сприяння формуванню наукового світогляду випускників навчального закладу у сфері державних

і міжнародних фінансів та з нагоди 30-річчя від часу заснування установи.

Почесною грамотою Президії НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України нагороджено:

- завідувача лабораторії Державної установи «Інститут харчової біотехнології та геноміки НАН України» доктора біологічних наук **Карпова Павла Андрійовича** за багатолітню плідну працю вченого і педагога та вагомий особистий внесок у розвиток біоінформатики і структурної біології;

- виконувача обов'язків ученого секретаря Інституту мовознавства ім. О.О. Потебні НАН України **Вакулич Марію Іванівну** за сумлінну творчу працю, високі професійні здобутки та вагомий особистий внесок у науково-організаційну діяльність інституту й інноваційний розвиток фахової підготовки аспірантів.

За матеріалами засідання підготувала О.О. Мележик